

ОДЕСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ЦЕНТР
УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
«ВПРОВАДЖЕННЯ РОБОТИ ДИТЯЧОГО
ФОЛЬКЛОРНОГО ТЕАТРУ»**

Одеський Обласний центр української культури
Відділ народної творчості фольклору та етнографії

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
«ВПРОВАДЖЕННЯ РОБОТИ ДИТЯЧОГО
ФОЛЬКЛОРНОГО ТЕАТРУ»**

2020р.

Зміст

Вступ	5
Робота режисера над постановкою народно-сценічного дійства у дитячому фольклорному театрі	6
Створення мистецького простору	9
Фольклорно-театральна діяльність у контексті розвитку дитини	10
Розвиток сценічного мовлення у дітей під час репетицій фольклорного театру	11
Впровадження інтерактивних ігор в роботі дитячого фольклорного театру	17
Різновиди вертепів	19
Сценарії вертепів	23
Колядки та щедрівки в заходах дитячого фольклорного театру	43
Висновок	58
Список джерел	58

Вступ

Формування творчої особистості дитини під час театральної діяльності є важливим аспектом культурно-дозвілєвої діяльності.

Завдяки участі у дитячому фольклорному театрі діти розвиваються духовно, відбувається становлення особистості в суспільстві, проявляються креативні здібності. У клубних закладах для визначення діяльності, що пов'язана з театром, використовують спеціальні терміни: «фольклорно-театральна діяльність», «театрально-ігрова діяльність», «ігри за сюжетами літературних творів», «театрально-мовна діяльність».

Дитячий фольклорний театр – це розігрування в особах певного обрядового дійства, літературного твору, відтворення за допомогою виражальних засобів (інтонації, жестів, пози, ходи) конкретних образів.

Дитячий фольклорний театр, має соціально-моральне спрямування. Через зміст обрядових дійст, казок, поведінку персонажів дитина висловлює своє ставлення до них, формує самостійні оцінні судження, дає морально-етичні та естетичні оцінки героям, розуміє зміст і форму людських взаємин – це доброта, дружба, чесність, сміливість тощо. У дітей формується моральна позиція щодо людського оточення, вони вчаться орієнтуватися в моральних цінностях. Театральна діяльність є джерелом розвитку почуттів, глибоких переживань дітей, засобом їх залучення до духовних цінностей.

Фольклорний театр сприяє також емоційно-ціннісному розвитку дітей, змушує їх співчувати персонажам, співпереживати подіям, які розігруються у виставі, опанувати «азбуку» емоцій для відтворення потрібного казкового персонажа.

Метою культурно-дозвілєвої роботи з емоційного розвитку дітей є введення у складний світ людських емоцій, виховання емоційної сприйнятливості, чутливості, культури поведінки, вміння відгукуватися на емоційно насичене середовище, а головне пізнавати традиції тієї чи іншої нації.

У процесі спілкування дітей з фольклорним театром зароджується повага до традицій, розвиваються емоційно-естетичні переживання. Мистецтво театру вчить любити прекрасне, розвиває здатність співпереживати. Підготовка до відвідування театру, оформлення театральної споруди, яскраві вогні рампи, вистава, антракт, оплески, квіти – усе це створює відчуття тривалого свята, учасником якого є кожен глядач;

Робота режисера над постановкою народно-сценічного дійства у дитячому фольклорному театрі

Розглядаючи можливості використання народних традицій, обрядів та фольклору в святково-обрядових дійствах, варто чітко усвідомлювати, що в сценарно-режисерському задумі вони являють собою особливий інструментарій, який не може існувати і розвиватись самостійно, поза творами колективної народної творчості. Такий підхід дозволяє заздалегідь закласти активне залучення аудиторії в театралізоване дійство на основі оригінального, сучасного сюжетно-образного трактування фольклору.

Існують певні недоліки використання народних традицій. Варто, перш за все, відмітити те, що змістовна, ідейно-тематична направленість дійства часто замінюється надлишковою феєричністю та розважальними елементами. Постановнику варто прагнути до їх балансу. Ще одна складність використання фольклорного матеріалу – це існуюча недосконалість художньої закріпленості народних традицій, недостатнє володіння їх основами сценаристів та режисерів святково-обрядового дійства, що веде до надмірного консерватизму, а часто – просто до заштампованості у підборі фольклорного матеріалу.

До інших типових недоліків використання народних традицій та фольклору належить віднести малу активізацію з їх допомогою

аудиторії, збереження її чіткого поділу у святі на глядачів та виконавців, чого в театралізовано-обрядовому дійстві бути не повинно. Введення в святкове дійство традиційних фольклорних елементів, імпровізація на основі існуючих звичаїв, поява русалок, скоморохів, характерників як персонажів сценарію мають значно підвищувати рівень активності учасників.

Виділяють наступні типи активної діяльності, характерні для театралізованого фольклорного дійства, що базується на давно усталених народних традиціях:

1. **Костюмування учасників**, що стимулює їх активність; воно виступає своєрідною рушійною силою театралізованого фольклорного дійства. Костюм, маска, реквізит в поєднанні з мімікою та жестом стають певною знаковою системою, умовним кодом, під дією яких відбувається злиття практично-реальної та умовно-ідеальної моделі поведінки.

2. **Колективна імпровізація**, що являє собою спонтанну художню реакцію людини на подію, яка відбувається і виражається в хоровому співі, масових танцях. Імпровізаційна народна творчість завжди емоційно забарвлена, і тому може слугувати для передачі відчуттів, відношення до тієї чи іншої події. Все це робить вокальну чи танцювальну імпровізацію надзвичайно важливим структурним елементом фольклорного дійства.

3. **Художньо-творче, спортивне змагання в формі ігрового конкурсу**, серії показових виступів, театралізовані протистояння. Вони носять притаманний структурі будь-якого фольклорного дійства жартівливо-азартний характер, дух поєдинку.

4. **Ритуальне дійство**, що являється обов'язковим структурним елементом, специфічною особливістю будь-якого театралізованого святково-обрядового дійства, що базується на народних традиціях і фольклорі.

Використання народної обрядовості в органічному поєднанні з вибором місця і часу театралізованого дійства підсилює її емоційний вплив, створює необхідний настрій учасників, урізноманітнює коло їх спілкування, стимулює підвищення активності, розширює межі свята.

Для більш чіткого розуміння методики використання народних традицій і фольклору в святково-обрядових діях варто звернутися до осмислення художньої специфіки фольклорного театру як одного з видів народного-сценічного мистецтва.

При цьому, вперше пропонується у фольклорній драмі принцип “комбінації блоків”, що дає можливість відтворення змісту кожного разу по новому, варіативності сюжету і всього імпровізаційного дійства. Можливість вибору сцен і їх перетасовки в структурних комбінаціях конкретного сценарно-режисерського задуму, тобто практика монтажу епізодів святково-обрядового дійства, має своїм наслідком велику композиційну пластичність і варіативність. Саме ця ідея є важливою для поєднання художньо-масової роботи з фольклором, оскільки дозволяє використовувати сюжетні “блоки” не лише як конкретний художній репертуар, а як основу епізодів, що активно залучають аудиторію в масове театралізоване дійство, пов’язане з побутовими, ритуальними та іншими традиціями.

Аналізуючи методику використання народної традиційної обрядовості і фольклору в режисурі фольклорного театру, а також узагальнюючи праці дослідників з інших країн по цьому питанню, слід особливо підкреслити ті аспекти, які спонукають постановників до постійного використання їх у своїй роботі:

- ціленаправленість, органічний зв’язок з історично сформованим укладом життя народу, цінність народних традицій та фольклору власне в ідейному, світоглядному аспекті, як ознайомлення з колоритом минулого, глибоке вивчення свого походження, повага до старшого покоління. Ці мотиви прямо витікають із тих духовних та естетичних запитів, якими мали б керуватися пересічні громадяни нашої держави у своєму повсякденному житті.

- стимулюючий характер тих традицій, що використовуються, їх органічний зв’язок з актуальною суспільно-корисною діяльністю людей. Спільна фізична праця (масова посадка дерев), творча робота (виготовлення сувенірної продукції самими учасниками свята)

єдина спільна благородна мета (збір коштів для інтернату) органічно входить в театралізоване дійство, підсилене фольклорними видовишно-ігровими традиціями.

- функціональний характер, конкретна визначеність мети, що прив’язує народні традиції та фольклор до певних подій в житті людини. Саме завдяки цьому фольклорне дійство завжди розраховане на визначену форму активного вираження в святково-обрядовому дійстві, притаманну конкретній ситуації, яка допомагає художньо оформити важливий, переломний момент життя, дати вихід енергії, почуттям, емоціям.

- художня закріпленість, визначеність форми вираження. Розглядаючи народні обряди як художньо-масове дійство, варто відзначити, що їх життєва сила полягає переважно в об’єднаній стійкості і повторюваності цих дійств як в традиційному, так і в модернізованому вигляді. Передаючи атмосферу події, народні традиції та фольклорні дійства виробляють певний стереотип поведінки і відношення до неї.

Обрядове дійство у фольклорному театрі, є комплексом символічних, магічних, демонстративних та ігрових елементів. При магічних обрядових діях (стимулюючих чи обережних) бажаний результат окреслюють певним словом чи дією, тобто в якості вербальної магічної складової використовується слово (наговір).

Створення мистецького простору

Для успішного емоційного розвитку дітей у закладах клубного типу необхідно звернути належну увагу на модернізацію театраль-но-освітнього простору для успішної роботи фольклорного театру, слід обладнати осередки, які безпосередньо сприятимуть емоційно-му насиченню життя дитини та забезпечать умови для формування життєвого досвіду, розвитку емоційної сфери та творчих здібностей.

Доцільно змодельовати у клубному закладі фольклорні куточки :

- осередок фольклорного театру «Куточок родинних традицій»;
- осередок « Я - дитина роду свого»;
- осередок « Календарно - обрядові свята».

Кожен з осередків має містити інформацію про різноманітні народні традиції, як календарно-обрядові, так і родинно-побутові свята. Потрібно пам'ятати що заняття у фольклорному театрі це не тільки дозволяє але й розширення історико-інформаційного простору .

Фольклорно-театральна діяльність у контексті розвитку дитини

Фольклорно-театральна діяльність відіграє важливу роль у фізичному розвитку дитини, адже під час ігор активізуються всі компоненти здоров'я (фізичне, психічне, соціальне, духовне), дитина залучається до показу окремих дій, використовує різні рухи під час театралізованих ігор (пантоміма, вправи-імітації, вправи-етюди, хороводні ігри), добирає їх відповідно до характеру персонажа.

Завдяки участі у фольклорному театрі у дітей активізується пізнавальний розвиток. Зокрема, інтенсивно розвиваються такі пізнавальні процеси, як: сприймання, пам'ять, мислення, увага, уява, що сприяють орієнтації дітей в навколишньому світі. Вміло поставлені режисером проблемні запитання щодо змісту обряду чи твору, який розігрують, спонукають дітей думати, аналізувати, робити висновки та узагальнення.

Взаємозв'язок фольклорно-театральної діяльності та мовного розвитку полягає в тому, що діти мають змогу вести ігрові діалоги - імпровізації. Під час роботи над виразністю слів персонажів активізується словник дітей щодо, удосконалюється звукова культура мовлення, інтонаційна виразність.

Фольклорно-театральна діяльність є також невід'ємною частиною художньо-естетичного розвитку дітей.

Як засіб креативного розвитку театральна діяльність дає змогу дітям розв'язувати проблемні ситуації як опосередковано, від імені певного персонажа, так і проявляючи творчість під час створення та розв'язання ситуацій, змінюючи події у виставі.

Розвиток сценічного мовлення у дітей під час репетицій фольклорного театру

(Базові артикуляційні вправи)

Вправи для язика.

«Лопатка». Широкий язик висунути, розслабити, покласти на нижню губу, тримати 10-15 с.

«Чашечка». Рот широко розкрити, широкий язик підняти догори, потягти до верхніх зубів, але не торкатися їх, тримати 10-15 с.

«Голочка». Рот відкрити, язик висунути далеко вперед, напружити його, зробити вузьким, утримувати 10-15 с.

«Трубочка». Висунути широкий язик, бічні краї язика загнути догори. Дмхнути в трубочку, що склалася. Виконувати у повільному темпі 5-6 разів.

(Гімнастика для губ.)

«Усмішка, трубочка, п'ятачок». По черзі виконувати названі вправи.

«Трубочка». Витягнути вперед складені до купи губи і виконувати ними рухи праворуч-ліворуч, угору-вниз.

«Покажемо наші зубки». Підтягнути вгору верхню губу – показати верхні зуби; опустити вниз нижню губу – показати нижні зуби. Зуби при цьому щільно стиснути.

«Оскал». Губи розтягнути у різні боки, щільно притиснути до щік, відкрити обидва ряди зубів, погарчати, наслідуючи собаку.

(Голосові вправи)

Вправи на розвиток сили голосу.

«Драбинка». Проспівувати голосні звуки, склади за малюнком драбинки. На першому щаблі – тихо, на другому – голосніше тощо.

«Розкажи віршик». Діти розказують вірш. Голосно, помірно, тихо, пошепки.

Котилася торба
З великого горба,
А в тій торбі хліб та пшениця,
З ким хочеш, з тим поділися.

(Вправи на розвиток темпоритму голосу)

«Розкажи вірш». Декламування вірша помірно, швидко, повільно, із поступовим збільшенням швидкості, із поступовим зменшенням швидкості.

«Добери до вірша темп голосу».

Як уродить же овес,
Як покосимо овес.
Як пов'яжемо овес.
Як покладемо овес.
Як повозимо овес.
Помолотимо овес.
Як повіємо овес.
Та до зерна увесь!

(Вправи на розвиток тембру голосу)

«Скажи ж мені моя мати...» Режисер говорить фразу, а діти повторюють із різним тембром голосу як:

Скажи ж мені моя мати,
Як той льон брати?
От так, от і так!
От і ось як,от і так!
При долині, при лужку,
При крутому бережку.

(Інтонаційні вправи)

«Розкажи скоромовку» (за «Абеткою настроїв»): весело, сумно, сердито, байдуже, хитро, злякано, здивовано, плачучи.

Сів шпак на шпаківню,
Заспівав шпак півню:
- Так, як ти, не вмію я,
- Ти не вмієш так, як я.

На дворі трава, на траві дрова,
Не рубай дрова на траві двора.

Танцювали миші
По бабиній хижі.
Стало бабі за танець –
З'їли миші буханець.

Два півники, два півники
Горох молотили.
Дві курочки, дві курочки
До млина носили.
Коза мила, коза мила,
Коза підсипала.
А маленьке козенятко
У дудочку грало.
А вовчок з кулачок
З лісу виглядає:
Як ухопить козенятко
Та далі тікає.
А крук за дрюк,
Пішов доганяти.
А сорока білобока
Пішла розганяти.

Що там в лісі за комедія була,
Що курочка поросяток навела,
Поросята та й волів навели,
А ті воли та й яйочка нанесли.
А безрукий ті яйочка позбирав,
Та й голому поза пазуху поклав.
Німий з глухим розмовляє,
А сліпий тільки поглядає.
Без'язикий «караул» закричав,
А безногий у похід побіжав.

Як було в баби
Сім котів,
Та й було в баби
Сім ланів.
Та й насіяла
Конопель,
Та й унадився
Журавель
Та й до бабиних
Конопель.
А що я тому
Журавлю
Та й кієм ноги
Переб'ю.
Ой як піду я
До пана:
Розсуди-суди,
Розсуди:
Як було в баби...

«Визнач настрій героя». Режисер читає будь-який твір, а діти добирають настрій до кожного персонажа і промовляють слова персонажів із різним настроєм.

- Куди їдеш, Романе?
- На ярмарок, мій пане.
- А що везеш, Романне?
- А парубків, мій пане.
- А чому, Романе?
- Бо ледачі мій пане.
- До роботи не волять,
- На вулицю аж пишцать.

- Зайчику, зайчику,
Де ти бував?
- У млині, у млині.
- Що ти чував?
- Там були кравчики,
Перебили пальчики
— Ледве я втік
Через попів тік,
Та через колоду,
Та хвостиком у воду,
Шубовсть!

(Вправи на вироблення правильної дикції)

Приспівування голосних та приголосних звуків (під будь-яку мелодію).

Вимова фраз із різним положенням язика: із витягнутим за зуби язиком; із втягнутим язиком. Вимова фраз із різним положенням губ: верхня губа виступає вперед; нижня губа виступає вперед.

Воротаре, воротареньку,
Відчини ворітонька.
Що ж то нам за пан іде?
Що ж то нам за дар везе?

Ой летів шпак
Через мак
Та й сів на воротях
У червоних чоботях;
Треба з нього чоботи зняти
Та Платонові дати,
Щоб пішов він гуляти,
Калину ламати,
На доріжку складати,
А з візочка на торжок.

Ой чук, чук!
Наловив дід щук,
Баба наварила,
Діда накормила,
Ой чук, чук!
Наварив дід щук,
І сам не кушав,
Діточок потішав.

Сидить Василь на припічку,
Держить kota за ниточку.
Котик зубки розтулив
Та Василька й укусив.

- А дзусь, а дзусь, кошеня,
Не замай ти Василя!

Впровадження інтерактивних ігор в роботі дитячого фольклорного театру

(НАРОДНІ ДИТЯЧІ ІГРИ)

«Пускайте нас»

(Діти стають так, що половина береться за руки, а друга половина так собі гуртом тримається і співає)

Пускайте нас,
Пускайте нас
З-за гір погуляти.

(Той гурт, що за руки побрався, одспівує:)

Не пустимо,
Не пустимо,
бо близько Дунай.

(Незчеплений гурт співає:)

А ми мости
Помостимо
За синій Дунай.

(Той гурт, що за руки побрався, одспівує:)

А ми мости
Поломимо,
Самі собі поїдемо
За синій Дунай.

«Ігра в залізного ключа, або у вовка»

Діти стають в коло, побравшись за руки, а одно в середині, в крузі, намагається прорватись, налягаючи грудьми їм на руки. Його питають: «Який ключ?» воно відказує: «Залізний!»

Як розчепить чії руки, то виривається з круга і втікає, а за ним всі женуться та співають:

Ой дзвони дзвонять
Хорти вовка гонять,
По болотах, очеретах,
Де люди не ходять.

(Хто зловить, той сам стає «вовком» у крузі, і тоді знову грають спочатку.)

Ігра «Мак»

(Тут грають самі дівчатка. Побравшись за руки, стають у коло. В середині сідає одна дівчинка; навколо неї ходять і співають:)

Ой, на горі мак,
Під горою так.
Мак, маки, маківочки,
Золотії голівочки,
Станьте ви так,
Як зелений мак.

Проспівавши раз, питають в дівчинки: «Козачок, чи виорав нам мачок?» - Дівчина відмовляє: «Виорав».- Тоді знову ходять навколо, співають те ж саме і питають: «Козачок, чи посіяв мачок?»- Посіяв». Знов співають і запитують: «Козачок, чи посходив мачок?»- «Посходив». Співають – «Козачок, чи цвіте мачок?» – «Цвіте».- Співають – «Козачок, чи пора брать мачок?» – «Пора».

(Тоді всі трусять ту дівчинку, у вуха турчать; дівчинка пручається, поки не розірве чийх-небудь рук у крузі і не втече.)

Ігра «Сірий кіт»

(Гравці стають в ряд, один за одним, беруть один одного за пояс і

ходять в різному напрямку: і прямо, і колом, і в'ються. В цей час між одним з гравців- сірим котом, який стоїть в першому ряду і водить усіх, і тими, що стоять в ряду останніми і звуться мишами, відбувається такий діалог:)

- А, є миші в стозі?
- Є!
- А не бояться кота?
- Ні!
- Ой як кіт поворушить,
- То всіх мишей подушить!

(З цими словами всі розбігаються, кіт ловить мишей: кого зловить, той стає котом. Гра починається спочатку.)

РІЗНОВИДИ ВЕРТЕПІВ

Вертеп, український традиційний ляльковий театр та коляда

Вертеп – це молитовне прославлення Бога через театральне дійство та комічне відображення побутового життя. Це одна з найкращих оздоб різдва, наша традиція, яку ми зберігаємо вже понад чотири століття.

Вертеп не є суто християнським «винаходом». Відомо, що в його основу покладені дохристиянська традиція шанування Нового Сонця, Нового Хліборобського Року, що починається з поворотом сонця на весну. Відповідно до цього, різдвяна обрядовість тісно в'яжеться з віруваннями в щасливий почин та з магічними діями, що мають забезпечити в тому наступному році добрий урожай.

Елементами, що вплинули на формування вертепу є іконографічні образи візантійської культури, іспанське ретебло (вівтар-шафа), середньовічна західноєвропейська містерія, польська шопка.

Вертеп (зі старослов'янської – печера) – старовинний український мандрівний театр маріонеток, що виник в Україні, в барокову добу (друга половина 17-18 століття). Мав форму двоповерхового

дерев'яного ящика. На другому поверсі показували різдвяну драму; на першому - механічно прив'язану до неї сатирично-побутову інтермедію. Перша, різдвяна, частина вертепу, яку називали «свята», мала більш-менш стабільну композицію, натомість, друга змінювалася в залежності від місцевих умов, здібностей й дотепності вертепника.

Інше подібне значення вертепу - старовинний ляльковий театр, де ставилися релігійні і світські п'єси. В українському вертепі - старовинному театрі ляльок, дуже подібного до польської шопки або до білоруської батлейки - вистава за змістом і насиченістю дійства поділялася відповідно до ярусної структури вертепної скриньки на світську та духовну частини.

Під час ходіння з вертепом, крім лялькаря і діти співали духовні пісні або всі разом співали різдвяний ірмос. Бувало, що вертепи ніхто не носив, а ставили їх в середині храму, прибирали квітами і хвойними гілками, всередину ставили ікону Різдва Христового. Дуже раділи парафіяни такому святковому диву.

Виконавців «живого» вертепу інколи іменували машкаратами. Ця назва походить від слова машкара, що означає маска, личина. З зірками ходили колядувати діти й підлітки, а в машкарата приймали лише дорослих парубків. Це був такий собі український варіант маскараду, - діти бути одягнуті в звичайний одяг, а дорослі, котрі грали серйозніші ролі (смерть, царя, янголів) були в масках.

Середньовічні актори були осілі та мандрівні. Мандрівні актори об'єднувалися в трупи, переходили з місця на місце й давали вистави на вулицях, площах, ярмарках просто неба. Вони поширювали байки, казки, народні пісні одних територій на інші, в тому числі за допомогою вертепу.

Особливими є вертепи, які з року у рік виставляють у наших храмах як візуальне нагадування про радісне народження Христа у бідній стаєнці, в умовах, які б сьогодні викликали у пересічних людей жах та розпач, а не радість. Це і крихітні вертепи на тетраподі (столік у храмі, на якому, зазвичай, розташований хрест, ікона храму та, іноді, Євангеліє), і масштабні, розміром у людський ріст композиції, які встановлюють на церковному подвір'ї.

Вертепні вистави з'явилися в Україні в першій половині 17 століття та поширилися по всій країні. Перша документальна згадка про Вертеп належить до 1667. Це явище цілковито самобутнє, національне. Мандрівні дяки («пиворізи»), студенти-бурсаки, мандруючи по Україні в 17-18 століттях, заробляли гроші приватним навчанням. Саме вони спричинилися до розповсюдження рукописної літератури і влаштовували театральні вистави, ходили з вертепом.

Вертеп являв собою поєднання релігійної християнської різдвяної драми й світської гри, елементів усної народно-поетичної творчості.

Вистави Вертепу відбувалися в спеціальній скриньці, яка зовнішнім виглядом була схожа на макет двоповерхового будиночка, на своєрідну двоярусну сцену. Починалося дійство на верхній сцені біблійними легендами, потім переходило на нижню сцену, де розігрувалися комічні народнопобутові сцени з реального життя. Вертепник, пересуваючи на дротиках дерев'яні ляльки, змінюючи відповідно голос, говорив за кожну дійову особу. Вистави показували на ярмарках, міських площах, по хатах селян і міщан.

Ляльки першої частини групуються навколо різдвяної дії, розгортаючи євангельський сюжет про народження Ісуса Христа, про поклоніння йому пастухів і царів-волхвів, про Іродів наказ вирізати віфлєємських немовлят, за що смерть стинала йому косою голову. Дійство мало український колорит : пастухи були в сіряках, із сопілками, по-народному віталися тощо. Несамовитий Ірод-цар, постійно

оточений воїнами, – “прелюбезный друг” самого чорта, який, однак, з радістю тягнув безголове тіло царя до пекла, а хор повчав: “А от так несуть розкошників сего світа”.

Ляльки світської, побутової частини мають національне забарвлення. Тут виступали інші персонажі: дід і баба, солдат москаль і красуня, циган з циганкою, угорець з угоркою, шляхтич з полькою та слугою, шинкар-єврей з жінкою, шинкарка, уніатський піп, селянин Клим з козою, дяк-бакаляр (пиворіз) та його учень, а наприкінці – жебрак Савочка. Різноманітний склад цих персонажів по-своєму відтворював структуру тогочасного українського суспільства, його звичаї, симпатії та антипатії. В цій частині діяв запорожець (він навіть розміром більший від інших ляльок) – героїчна постать, сповнена почуття своєї соціальної сили і людської гідності, що перемагає всіх ворогів. У своєму монолозі він розгортав цілу історію народно-козацького визвольного руху, боротьби українців проти різних загарбників і гнобителів. Рядки з цього монологу виписано під численними картинками козака Мамає.

Персонажі інтермедій змагалися в дотехах, співали, танцювали тощо, кожен діяв згідно зі своїми соціальними, становими, національними, віковими ознаками та інтересами. Це створювало повчальне і веселе динамічне видовище. Основна маса персонажів розмовляла українською мовою, мова цигана була пересипана “циганськими” словами. На Україні був відомий ще так званий живий Вертеп, в якому ролі дійових осіб виконували не ляльки, а люди.

СЦЕНАРІЙ ВЕРТЕПІВ

Сценарії вертепу записували, запам’ятовували селяни і передавали з покоління в покоління, а так як вони були засновані на реальних історіях з побуту українців, за допомогою вертепу ми отримали безцінну інформацію про життя наших пращурів. У період переслідування української культури, українські діячі звертались до мистецтва вертепу для збереження традицій та поширення української мови.

Зважаючи на зрозумілість та простоту сюжету, а також легкий виклад, вертеп феноменально пройшов випробування часом, дійшовши у дещо зміненому вигляді і до нас. В останні роки спостерігається відродження вертепу у західних та центральних областях України у вигляді вертепних композицій у костелах, на площах та у великих магазинах, живих вертепах та вертепних театрів на дитячих святах у садках та школах. Відкривається багато гуртків по створенню фігурок та ляльок для вертепу з дерева, паперу, у вигляді оригамі та інших матеріалів.

Сценарій №1 вертепу для дитячого фольклорного театру

Дійові особи: ангели, пастухи, Марія, Йосип, волхви, вартіві, Ірод, Смерть, Книжник.

(На заднику сцени – пасовище, овечки. На передньому плані сплять пастухи. Звучить ніжна музика. Виходять ангели, дзвонять у дзвіночки й виносять зірку.)

Диктор: Однієї чудової зимової ночі на небі засяяла чарівна яскрава зірка. Вона повідала, що на землі народився Син Божий – Ісус Христос, який врятує світ від зла, подарує всім людям радість, любов та надію. Щороку ми святкуємо Різдво Христове: колядуємо, приносячи близьким та знайомим благу звістку, та згадуємо у вертепі дивовижну

історію народження Ісуса. Ось який вертеп розіграли Джмелик та його друзі.

Ангел 1

У кожен куточок, у кожную оселю
Приносимо нині ми звістку веселу.

Ангел 2

У Віфлеємі Христос народився,
Сам Божий Син на землі воплотився.

Ангел 3

Цю звістку пророки віками чекали,
Молилися щиро і Бога благали!

*(Ангели співають колядку “Ой високо над полями зірка засіяла”
(див. додаток) і відходять убік. Прокидаються пастухи.)*

Пастух 1

Що за пісня лине світом,
Що мене змогла збудити?

Пастух 2

Друже, я і сам не знаю.
Сплю, аж чую: хтось співає,
Та так любо, так привітно...
Все, мов навесні, розквітло.

Звідки ж пісня ця лунає?
Часом не з самого раю?

(Ангели підходять до пастухів.)

Ангел 1

Так, це ангели співають,
Сина Бога прославляють.
Він сьогодні народився,
Щоб навіки світ змінився!

Пастух 1

Нехай Господнє ім'я святиться!

Пастух 2

Це все насправді? Чи, може, сниться?

Ангел 2

Облиште сумнів. Сталось диво!
Повірте, звістка ця правдива.

Ангел 3

Йдіть за зорею в щасливу хвилину
Щиро вклоніться ви Божому Сину.

(Пастухи вклоняються ангелам, усі йдуть зі сцени.)

СЦЕНАРІЙ ДИТЯЧОГО ВЕРТЕПУ №2

(на сцені зліва – куточок хати зі столом, за яким сидить господаря)

Господиня: В Вифліємі народився,
Мов зоря, з небес спустився,
В кожне серце знов і знов
Мир несеш Ти і любов.

Діти виконують пісню «Ніч Різдва».

Ніч Різдва

Слова **О. Сенатович** Музика **Н. Шевченко**

Наспівно

Програш

Сві - же - є сі - но, яс - ла кле - но - ві,
яс - на ди - ти - на. Ді - ва Ма - рі - я ко - си шов - ко - ві
сте - ле для Си - на.

Свіжеє сіно, ясла кленові,
 Ясна дитина...
 Діва Марія коси шовкові
 Стеле для Сина...
 Біле ягнятко дише на Бога,
 Сивес дише.
 Дишать для Бога,
 Щоби для нього
 Було тепліше.
 В небі черкають крила об крила
 Ангелів – сила.
 В небі ніколи так не дзвонила
 Пісня зраділа.

Заходить дівчинка з різдвяною зіркою, стає біля вертепу.

Дівчинка: Засіяла зірка ясна,
 Промениста і прекрасна,
 Вхід в печеру освітила.
 В ній Пречиста народила.
 Ось воно, Дитятко Боже,
 Дуже миле і пригоже.
 В небі Ангели співають
 Бога Сина прославляють.
Діти виконують «Пісню Ангелів».

Як на Ангельським крилі
 Радість в небі й на землі.
 Бог Отець, як обіцяв,
 Сина вам Свого прислав.
Програш.
 Радість в небі й на землі.
 Ось лежить у яслах Він,
 Ваш Спаситель, Божий Син.
 З піднебесся ллється спів:

– Вас Господь благословив.
Програш.
 – Вас Господь благословив.

Пісня Ангелів

Слова **О. Сенатович** Музика **Н. Шевченко**

Помірно, лагідно

Як на Ан - гел - ьськім кри - лі,
 ра - дість в не - бі й на зем - лі. Бог О - тець, як о - бі - цяв,
 Си - на вам сво - го при - слав.
 Ра - дість в не - бі й на зем - лі.

Заходять три пастушки.

1-й Пастушок: Уночі ми в полі були,
 Співи Ангельські почули.
 Про Царя давно ми знали,
 На Його прихід чекали.
2-й Пастушок: Швидко рушили в дорогу
 Поклонитись Царю-Богу.
 Виросте Дитятко Боже –
 Зло й страждання переможе.

3-й Пастушок: Це – наш добрий Цар, Учитель
 Ісус Христос Спаситель.

Ми найпершими прийшли,
Поклонились до землі.

Заходять три царі.

Господиня: А за ними три Царі принесли свої дари.

1-й Цар: Із далекої землі
Ми дарунки привезли:
Ладан, золото і смирну,
І любов свою безмірну.

2-й Цар: Біля ясел зупинились,
На дитятко задивились.
В яслах він лежить тихенько,
Божий Син, Ісус маленький.

3-й Цар: А Марія із Дитятком,
Як голубка з голуб'ятком.
Тож прийміть дари багаті
Для небесного Дитяти.

*(Царі складають дари біля ясел.
Всі разом з дітьми виконують колядку «Нова радість стала».)*

Нова радість стала
(колядка)

Наспівно

1. Но - ва ра - дість ста - ла, я - ка не бу - ва - ла.
Над вер - те - пом звіз - да яс - на на весь світ за - сі - я - ла.

Нова радість стала,
Яка не бувала.
Над вертепом зірда ясна
На весь світ засіяла.
Над вертепом зірда ясна
На весь світ засіяла.
Де Христос родився,
З Діви воплотився,
Як чоловік, пеленами
Убого повився.
Як чоловік, пеленами
Убого повився.
Пастушки з ягнятком
Перед тим дитятком
На колінця припадають,
Царя-Бога вихваляють.
На колінця припадають,
Царя-Бога вихваляють.

*(Дійство біля вертепу закінчується, починається приготування
Святої вечері. Господиня з дочкою накривають на стіл.)*

Господиня: Ось варенички гарячі,
Цибулькою засмажені добряче.

Дочка: І картопелька печена є
З часничком товченим.

Господиня: Солоні опеньки,
Смачні та гостренькі.
Неси швиденько, дочко,
Квашену капусту та огірочки,
Щоб було чим пригощати,
Людей добрих частувати.

Дочка: Несу! Несу! Ось борщик пісний,
Гарячий та запашний.

Господиня: А на останнє –
Голубці гречані
Та різні маринади
Для смаку та принади.

Дочка: Посеред столу – кутя,
Щоб все було до пуття.

Господиня: Ну все! В добрий час
Дванадцять страв у нас.

Вийди, зіронько, на небо,
Освіти нам путь-дорогу.
Ми йдемо колядувати,
Щоб віддати шану Богу.
Понад снігом, понад світом
Спів різдвяний покотився.
Веселіться, люди, нині
Бог предвічний народився.

Ведуча: Во славу Сина й Господа Творця
Хай радістю наповняться серця!
Христос рождається!
Діти: Славимо Його!

Дочка: Тату! Готово! Заносьте дідуха.
Батько з сином заносять дідуха.

Син: Сніг сміється – Різдво,
Я радію з татом.
Несемо ми з ним удвох
Дідуха до хати.

Наш дідух – із жита сніп,
Зв'язаний з обжинків.
Є він в хаті – буде хліб,
Будуть добрі вчинки.

Дівчинка підходить до хлопчика (дочка і син), беруться за руки і дивляться вгору.

Дочка: Блисне перша зірка
Сяйвом променистим, –
Мати всіх запросить
До вечері їсти.

Син: Виглянь, виглянь, зірко,
Ми тебе чекаєм
Вечеряти з нами
За старим звичаєм.

Колядка

Слова **О. Крушельницької** Музыка **Н. Шевченко**

Ніжно, помірно

СЦЕНАРІЙ №3
Різдвяний вертеп
«Прийшли щедрувати до вашої хати»
(з елементами лялькового театру)

(Заходить гурт колядників дорослих та дітей із зіркою, Дідухом, Дід Мороз та Снігурочка, у дітей сховані за спиною ляльки для лялькового театру, дорослі тримають голубу тканину для театру, атрибути)

Колядники разом: Чи вдома господар та господиня?
Чи дозволите колядувати,
Вас і вашу родину із святами вітати?

Діти: 1. З колядою йдемо від хати до хати
Нашим любим українцям заколядувати.
2. Зайнялася ясна зірка, ясна зірка з-під вечірка.
Освітила нам дорогу та й до вашого порогу.
3. Прийшли хлопці та дівчата із святами вас вітати,
Із святами вас вітати, всім здоров'я побажати.
4. Добрий вечір, господарю, у вашій оселі,
Прийміть наші побажання на свята веселі.

Щедрівка «Прийшли щедрувати до вашої хати»

Бабуся: Згадаймо ж нині всі Різдвяні свята чарівні.
Щоби в свят вечір скрізь лунали колядки давні голосні,
І в щедрий вечір засівали зерном світлиці нам усім.
Щоб за вродистими столами раділи святам і зимі,
Щоб люди завжди шанували звичаї рідної землі.

Свято української Коляди традиційно відзначається протягом двох тижнів – 7-19 січня, у період так званого повороту сонця.

Новорічна обрядовість давня, як сам світ. Наші пращури готували до цих свят обрядову прикрасу – сніп. Його називали Дідухом. Ви-

готовляли дідух з кулів, або першого (останнього) зажинкового снопа. Верхівка нагадувала конусоподібний сніп із безліччю колосся. Гілки (зібрані до купи пучки) обрамлювали кольоровими стрічками, прикрашали паперовими чи засушеними квітами. Це був високомистецький твір, що ніскільки не поступався сучасним ялинкам. Господар до хати вносив Дідуха, вітав присутніх зі святом і казав:

Дитина: Дуже фаний наш Дідух, солом'яний в нього дух,
Зерновиті колоски, золота солома.
Ставай, пане, на покуття, сторожуй нам дома!

Колядка «Містом білим новорічним»

(натягнути голубу тканину для театру, звучить музика, виходить Баба)

Баба (лялька): Святий вечір на поріг, а на стіл хліб та пиріг.

Хай у полі зерно, а в домі – добро.

Ходіть-но, дітоньки, горішки збирати!

Падайте, горішки, рясно, хай худоба наша буде красна.

Падайте, горішки, ніби град, хай на хазяйстві панує лад.

Падайте, горішки, як злива, аби весна-красна була живо!

Неси, діду, Дідуха в хату, до куті будемо сидати!

(під музику виходить Дід-лялька з маленьким Дідухом)

Дід (лялька): Віншую всіх із Різдвом!

Щоб ви це свято відсвяткували, до наступного року дочекались.

Від ста літ – до ста літ, поки маємо ми вік!

(з іншого боку вискакує лялька Баба Яга)

Баба Яга (лялька): О-го-го! Що за шум, я хочу знати! Не запро-
сили мене до хати?

Що за люди тут зібрались, проти мене збунтувались?

(побачила Дідуха) Яке гарне деревце, як я мріяла про це!

Треба мені його вкрасти для чарівливої напасті!

Ангел-хлопчик: Дідух – це українська різдвяна прикраса, символ затишку і тепла.

У народі казали: «Дідух до хати – біда із хати». А для тебе теж є частування:

Хліб різдвяний, книш-паляниця
Із маленьким хлібенятком зверху, як годиться.
(в цей час Баба дає Бабі Язі паляницю)

Дай Боже, в добрий вечір ці свята упровадити,
Других дочекатися в здоров'ї, щасті
До другого року, на многії літа!

Баба Яга: Дякую вам, побіжу, всім про свято розкажу.

Буду теж я святкувати та колядників виглядати!

Колядники разом: Хай у домі любов буде, хай шанують діти.
Живіть в мирі і любові на многії літа!

Щедрівка «Добрий вечір тобі, пане господарю»

(виходять 2 циганки, одна доросла, інша дитина, в дитини шапка з призами)

Циганка (дорослий): Ми – циганки-молодці, ворожити фахівці,
З краю в край собі кочуєм і хороше лиш віщуєм.

Зараз вам поворожу, усю правду розкажу.

(бажаючи виймають із шапки приз, Циганка його озвучує)

- Друга половина вечора буде дуже успішною для близького спілкування з партнерами протилежної статі.

- Сьогодні для Вас важливіше емоційне взаєморозуміння і фізичний контакт, ніж словесне спілкування.

- Увечері за допомогою слів і переконань Ви здатні досягти чого-завгодно.

- Плідна робота вилкою і ложкою за святковим столом до вечора принесе певні плоди.

- Завтра у Вас буде надлишок енергії, тому витратьте її сьогодні.

- Уникайте холоду, особливо з боку партнера протилежної статі й будьте завжди на чеку.

- Ваші творчі успіхи будуть помічені всіма присутніми.

- Вечір видасться для Вас незвичайним і таємничим, будьте готові до всього.

Ведуча: І ось наш чарівний Святий вечір переходить у таємничу Новорічну ніч, коли світом панує Світла Сила. А там уже й схід сонця недалеко. А перед сходом сонця, удосвіта, бігають від хати до хати хлопчики-засівальники, живим зерном засівають – нового щедрого врожаю бажають та віншують!

Колядник: На Святвечір раз юрбою ми ходили з колядою.

А була така пороша, що аж плакав міхоноша.

Бо у торбу з пиріжками набивався сніг грудками.

Довелося торбу зняти й під пахвою прив'язати.

Та як бігли на льоду – розгубив він коляду.

Пиріжки ми розшукали, хоч із снігом – позбирали.

А горішки розгубились – вранці білки поживились.

Ну, та це вже не біда – не пропала ж коляда!

Дід Мороз: Хай Рік Новий завітає з тим, що серце забажає.

Хай несе у кожную хату щастя, радості багато.

Сійся-родися жито, пшениця, хлібець насущний, всяка пашниця.

Щоб добро пливло в стайні, комори, хліба не брало у вашому дворі.

Сійся-родися серед народу Віра, Надія, Любов і Згода!

Бажаємо щастя всім в цьому домі,

Радості, успіхів в році Новому.

Щастя – дорослим, втіхи – малечі;

Всім Добрий вечір, всім Щедрий вечір!

Снігурочка: Я бажаю щастя й долі, добра в хаті і на полі.

Всім, дорослим і маленьким, зичу – будьте здоровенькі!

Щоби лихо перебути, й гаразду всім нам добути,

І щоб цвіли, як квіти, добрі українські діти

На потіху всій родині і на славу Україні!

Щедрівка «Старий рік минає»

Ведуча: Дякуємо цьому дому за те, що нас приймали,
Щоб і наші господарі мали з неба щастя й дари.
Щоб усе велось віднині нашої любій господині,

Щоб Ваша хата килимами слалась,
А м'ясо і сало у печі шкварчало.
Щоб були у Вас завжди паляниці запашні,
Шулики і пиріжки і пухнасті пампушки.
Здоров'я доброго Вам на весь вік,
Щоб жилось краще, ніж торік.
А ще ми разом вам побажаєм:

Всі разом: Миру і щастя у ріднім краї!

Заклучна пісня «Скільки б не співали»

Додаток. Щедрівки, колядки

«Прийшли щедрувати»

1. Прийшли щедрувати до вашої хати. Щедрий вечір, добрий вечір.
2. Тут живе господар, багатства володар. Щедрий вечір, добрий вечір.
3. А його багатство – золотії руки. Щедрий вечір, добрий вечір.
4. А його потіха – хорошії діти. Щедрий вечір, добрий вечір.

Колядка «Містом білим новорічним»

1. Містом білим новорічним жвавою ходою
Ми за звичаєм предвічним ходим з колядою
Коляда-колядка для мами, для татка.
І для всього роду на добро і згоду.
2. Побувати в кожному домі ми ніяк не в змозі.
Ходим тільки, де знайомі, де нам по дорозі.
Коляда-колядка для мами, для татка.
І для всього роду на добро і згоду.
3. Зустрічають нас гостинно, а не як попало.
Ми віншуємо уклінно, з душевним запалом.
Коляда-колядка для мами, для татка.
І для всього роду на добро і згоду.

«Добрий вечір тобі, пане господарю»

1. Добрий вечір тобі, пане господарю. Радуйся!
Ой, радуйся, земле, рік новий народився.
2. Застеляйте столи та все килимами. Радуйся!
Ой, радуйся, земле, рік новий народився.
3. Кладіть паляниці з ярої пшениці. Радуйся!
Ой, радуйся, земле, рік новий народився.
4. Хай святкує з нами вся наша родина. Радуйся!
Ой, радуйся, земле, рік новий народив

«Старий рік минає»

1. Старий рік минає. -2р.
Новий наступає. -2р.
2. Иди, старий роче. -2р.
Ми тебе не хочем. -2р
3. Новий рік нам кращий. -2р.
Принесе нам щастя. -2р.
4. А ви, люди, чуйте. -2р.
Коляду готуйте. -2р.

«Прощальна»

Скільки б не співали, а кінчати час.
Кращі побажання ви прийміть від нас.
І в вас, і в нас хай буде гаразд. -2р.
Щоб ви і ми щасливі були!

СЦЕНАРІЙ РІЗДВЯНОГО ВЕРТЕПУ №4

Дійові особи:

Ангел
Пастушок
Цар 1
Цар 2

Цар 3
Воїн
Ірод
Жид
Колядники в українських костюмах

Всі разом входять. Колядники співають колядку.

АНГЕЛ: Різдвяна ніч...Хіба сказати вдасться,
Як повно в ній і таємниць, і мрій,
І спогадів, і снів, і скільки щастя,
І скільки віри в виповнення надій?!
Бо це ж та ніч, в якій зоря засяла,-
Й на цілім світі НОВА РАДІСТЬ СТАЛА!!!

ПАСТУШОК: Як дивно, аж не йметься віри,
В святочне вбрання одяглась земля,
По чорнім листю обрус сніжно-білий
Рука ангельська ніжно застеляє.
Невже це сон? Та ні, не може бути,
Он як та зірка ніжно мерехтить,
Десь віхола небесним пилом крутить
І сипле перлами на скроні верховіть.
Немов нема на світі горя й лиха,
Он праліс вже рубці припорошив,
Зірничка коляду виводить стиха,
Що нині сотвориться диво з див.
І навіть красень місяць із-за хмари
На вістку ту зіп'явся над селом
І в ніч Різдвяну свої диво-чари
Розлив довкола білим молоком.
Зоря встелила сяєвом дорогу
До Дива, до Спасіння, до Царя
До Немовлятка, що уже є Богом,
Якого дочекалася земля!

ЦАР 1: Яка новина дивна і щаслива!

ЦАР 2: Нарешті дочекалися ми дива!

ЦАР 3: Ми довго йдем за світлом, за зорею,
До мандрували аж до Іудеї

ВОЇН: Стояти! Хто іде? Куди? До кого!

ЦАР 1: Ідемо до Царя, до Сина Бога!

ВОЇН: Тут влада Ірода, єдиного царя,
Якого визнає наша земля.
Тож звольте тут, при брамі зачекати,
Бо я не вправі вас сюди впускати.

ВОЇН: Великий Іроде, дозволь прозвітувати!

ІРОД: Кажи!

ВОЇН: Якись цар прийшли в твої палати.

ІРОД: Царі прийшли мені зложити шану?

ВОЇН: Боюся, що не так, достойний пане!

ІРОД: То хто вони? Убивці потайні?
Що вивідав? Все докладай мені!!!

ВОЇН: То бунтарі! Готують підлу зраду,
Твою прагали похитати владу,
Того й блукають по твоїй землі!

ІРОД:(зловісно) І йдуть куди?

ВОЇН: Мені не говорили,
Та я почув: дитина народилась
В Юдеї. Всі туди спішать
Дари зложити і поклін віддати.

ІРОД: Що за заслуги в того немовляти?

ВОЇН: (зловтішно) То народився над царями Цар!
ЙОМУ спішать присягу всі складати.

*(Ірод зривається з місця, деякий час нервово ходить взад-вперед.
Нарешті знову сідає, щось надумавши)*

ІРОД: (стримано) Піди, скажи: я радий їх вітати,
Але прийняти їх не можу - справи,
Щоденна праця для добра держави.
Нехай ідуть. Благословляю в путь!
Скажи їм ще: я знаю про Дитину –
Нехай уклін від мене понесуть,
А на путі зворотнім хай зайдуть
До мене. Я їх буду ждати.
(Ірод та воїн виходять)

ЦАР 1: Де ж те Дитя? І де його родина?

ПАСТУШОК: Цар у стаєнці роджений, на сіні!
Там бігають корівки і ягнята
А Він лежить. Над ним схилилась Мати,
І Йосиф помагає пеленати.
Стаєнка та на краю Віфлеєму.

ЦАР 2: Я знаю де. Ходім дари складемо.
Поклонимось від Ірода й від себе.

ПАСТУШОК: Підступний та жорстокий властелин,
Цар Ірод, вам сказати мушу.

Згубив він не одну невинну душу –
Фальшивим буде Іродів поклін...
Миніть його дорогою додому!
Щоб вберегти життя Царю Святому!
(Царі і Пастушок виходять на задній план. Входить Ірод)

ІРОД: Чекаю котрий день – царів нема й немає!
В яскині тайну змову затівають!
Щоб скинути мене! Великого царя!
Великого царя що збудував державу!

ЖИД: Чи не бажаєте від серця щось купити? (дістає ліки)
...від голови...
...нирок...(дістає клізму, показує глядачам)
...кишки промити?...
...Недорого...

(Ірод ніяк не реагує. Жид придивляється до нього, ховає ліки назад до торби. Махає легко рукою Іроду перед очима, ще раз сильніше. Ірод не реагує. Жид махнув на Ірода остаточно і відійшов убік)

ІРОД: (міркує вголос) На трон мій замах...
Треба щось робити...
Карати всіх малих! Всіх хлопців до 2-х літ згубити!!

АНГЕЛ: О, царю, що ж ти наробив?...
Дітей невинних нащо погубив?...
Допоки світ не матимеш покути!
Тобі вже царю пекла не минути!

ЖИД: Гей-гей! Я прошу зачекати.
Щось маю Іроду сказати! (Жид поспішно порається в торбі)
Недорого продам, їй-Богу.
От - білі капці. На дорогу!

ІРОД: (криво посміхаючись) Ходи до пекла, поторгуйся!

ЖИД: О ні, о ні! Я так – дарую!

АНГЕЛ: Син Божий родився і стане над світом,

Правдиву дорогу народам освітить.
Ясніше немає від світла того.
ХРИСТОС НАРОДИВСЯ!

УСІ: Славимо Його!!!!

ЖИД: Зачекайте! Зачекайте!
Ви так просто не втікайте!
Як йдете, то щось просіть!
Ви так просто не ідіть!
Господарі тут хороші,
Вони мають грубі гроші.
Мають доляр, трохи гривні...
Вони дати нам повинні.
Дайте піввідра салату,
Щоб дійшли ми в крайню хату.
Може добрий кусень сала,
Щоб на всіх не було мало.
А найліпше пампушка!
Для малого Пастушка!
То ж бувайте тут здорові!
Й через рік чекайте знову!

Колядки та щедрівки в заходах дитячого фольклорного театру

Колядка (від латинського «календи» - назва першого дня місяця у давніх римлян) - це обрядова пісня з побажаннями багатства, доброго здоров'я, хорошого врожаю. Виконувалися колядки на Різдво, переважно в ніч під саме Різдво. Господарі виносили колядникам частування, а ті їм бажали всіляких гараздів.

Колядники готували колядки та вертепи, а до церкви йшли у найкращому вбранні. Зараз традиції мало збереглися. Якщо ще років по селах ходили вертепи, то зараз їх нечасто можна зустріти хіба що на обрядових заходах фольклорних театрів.

Українські різдвяні колядки та щедрівки

Щедрик-ведрик,
Дайте вареник!
Грудочку кашки,
Кільце ковбаски.
Іще мало -
Дайте сало.
А іще не вся -
Дайте порося!

Щедрик добрий,
Я не згірший,
Дайте млинця,
Котрий більший!
Що щедрушка,
То пампушка,
Що й щедреник,
То й вареник.

Щедрий вечір, добрий вечір,
Добрим людям на здоров'я.
А пан, як господар.
Господиня, як калина.
А діточки, як квіточки.
Щедрий вечір, добрий вечір,
Добрим людям на здоров'я!

Щедрик-ведрик,
Дай вареник,
Щедрик-ведрик,
Сивий веприк.
Із колосочка -
Жита мисочка,
Із снопочка -
Ціла бочка.
Мені - млинець,
Грудочка кашки,
Пару яєць.

У нашій криниці
Плавають синиці.
А ви, молодиці,
Печіть паляниці,
З печі виймайте,
Нам по пиріжку дайте.
Щедрий вечір, добрий вечір,
Добрим людям на здоров'я!
А за сим словом будь же нам здоров,
Можний паноньку, господареньку,
Не сам з собою, з господинею,

З господинею та й з діточками.
Вінчуємо ж тя щастям, здоров'ям,
Щастям, здоров'ям та й новим роком,
А й новим роком та й довгим віком!

Ой, господар, господарочку,
Пусти в хату Меланочку,
Меланочка чисто ходить,
Нічого в хаті не пошкодить.
Як пошкодить, то помиє,
Їсти зварить та й накриє.
Добрий вечір!

Щедрик-ведрик,
Толя й Петрик
Стежку торують,
Ходять-мандрують,
Людям бажають
Щастя-врожаю.

Колядки та щедрівки господарю та його родині
Я маленький пастушок
Я маленький пастушок
Загорнувся в кожушок
На скрипочку граю,
Вас усіх вітаю.
А ви, люди, чуйте,
Коляду готуйте –
Яблучка, горішки
Дітям для потішки.

Колядин, колядин....
Колядин, колядин,
Я у батька один.
Мене не дивуйте
Ковбасу лаштуйте.
Колядин, колядин,
Я у батька один.
По коліна кожущок, -
Дайте, дядьку, пиріжок!

Щедрик, ведрик
Щедрик, ведрик,
Дайте вареник,
Грудочку кашки,
Кільце ковбаски,
Решетце овса
І колядка вся!

Сію, сію, посіваю
Сію, сію, засіваю,
З Новим роком вас вітаю!
На той новий рік,
Щоб вродило краще,
Ніж торік!

Колядник
Під ногами сніг рипучий,
Вітер стріхи обміта:
Нині день ясний, блискучий –
День Народження Христа!

Колядка
Ой ішла Колядка
Вулицями в місті,
У стічках сріблястих,
В світлому намисті.
Іскорки веселі
На сніг розсипала,
„Божий син родився!” –
Усіх сповіщала.

Сію, сію, засіваю
Сію, сію, засіваю,
Вашу хату не минаю,
З Новим роком йду до хати,
Щось вам маю віншувати:
Щоб діти всі здорові,
Їли кашу всі готові,
Щоб вам була з них потіха.
А нам грошей з півміха!

Коляда українських діточок
Ой, Ісусе любий, кращий, як ті квіти,
Пригорни до себе нині українські діти.
Щоби були добрі, щоби були щасні,
І розумні, і здорові, мов ті квіти красні.
Ти, Дитино Божа, на пахучім сіні,
Дай нам щастя й кращу долю рідній Україні.

Коляд, коляд, колядниця
Коляд, коляд, колядниця,

Добра з медом паляниця.
(Добра з маком паляниця)
А без меду (маку) не така,
Дайте, дядьку, п'ятака !

Колядка
Бігла теличка та й з березничка
Та й стала.
Я тобі, дядьку, заколядую,
Дай сала.
Бігла теличка та й березничка
Та в дядьків двір.
Я тобі, дядьку, заколядую,
То дай пиріг.

Колядка
У Вифлеємі –
В стайні на сіні –
Христос родився
Всім на спасіння!
Люди, радійте,
Христа вітайте,
Божому сину
Славу віддайте!
Слава на небі
Богу Святому,
На землі спокій
Роду людському!

Щедрівонька щедрувала
Щедрівонька щедрувала,

під віконце підбігала,
Що ти, тітко, напекла,
Винось нам до вікна.
Що ти, дядьку, нам напик,
Винось нам аж на тік.
Мати казала, щоб дали сала,
Батько сварився, щоб не барився.

Сієм, вієм, посіваєм
Сієм, вієм, посіваєм,
З Новим роком вас вітаєм
На щастя, на здоров'я
На Новий рік!
Щоб вам вродило краще, ніж торік.
Коноплі під стелю,
А льон до коліна,
Щоб вам, господарі,
Голова не боліла.

Дитячі колядки, щедрівки, засівалки (посипалки)

На щастя, на здоров'я, на Новий рік
На щастя, на здоров'я,
На Новий рік,
Аби вам си родило
Краще, як торік.
Жито, пшениця,
Всяка пашниця.
Коноплі по стелю,
Сорочка по землю,
А клен по коліна,
Аби вас, хрещених,

Голова не боліла,
Будьте здорові,
З Новим роком!

Місяченьку, мій братику
Місяченьку, мій братику,
Зійди рано, постій мало,
Поки я бички позапрягаю,
Жито-пшеюцю порозсіваю.
Роди, Боже, жито й пшеницю
Без куколю, без метлиці,
А нам, діткам, по варяниці.

Котився хміль з-під города
Котився хміль з-під города,
А укотився під ворота;
Вийся, хмелю, на ліску,
А родися, пшенице, на піску.

На щастя, на здоров'я, на новий год
На щастя, на здоров'я,
На новий год, на нове літо,
Роди, Боже, жито і пшеницю,
Всяку пашницю!
А ти, кукілю, не родись,
По доріжці розкотись,
Конопельки під стельки,
Льонок по поясок.
Драстуйте, будьте здорові,
З празником, з Новим годом!

Коляд, коляд, колядниця
Коляд, коляд, колядниця,
Добра з медом паляниця,
Й а без меду не така,
Дайте, дядьку, п'ятака.
Одчиняйте скриньку
Та давайте сливку,
Одчиняйте сундучок
Та давайте п'ятачок.

Колядин, колядин
Колядин, колядин, я у батька один.
Мені не дивуйте, ковбасу лаштуйте.
Колядин-дин, я, бабусю, один.
Винеси мені пиріжечок та положи у мішечок,
З руками, з ногами, щоб бігав за нами.
Колядин, колядин, я у батька один,
По коліна кожушок, дайте, дядьку, пирожок.
Колядин, колядин, а я в батька один,
В порватім кожушку, винесіть пампушку.

Щедрик, ведрик
Щедрик, ведрик, винесіть вареник,
Грудочку кашки, кілечко ковбаски.
Винесіть книш, бо впустю в хату миш.
Винесіть ковбасу, бо всюхату рознесу.
Колядки на біблійні сюжети
Бог предвічний
Бог предвічний народився,
Прийшов десь із небес,
Щоб спасти люд свій весь

І утішив вся.
В Вифлеємі народився:
Месія, Христос наш,
І Пан наш, для всіх нас
Нам народився.
Ознайомив це ангел Божий:
Наперед пастирям
А вчора звіздарям
І земним звірям.
Діва сина як народила,
Звада ста, де Христа
Невістка Пречиста,
Сина зродила.
Тріє царі йдуть со дари:
До Вифлеєм міста,
Де Діва Пречиста
Сина повила.
«Слава Богу!» заспіваймо.
Чесць сину Божому
І Пану нашому
Поклін віддаймо.

На синім небі
Зіронька стала,
По всій Вкраїні
Звістку подала.
Що в Вифлеємі,
В стайні низенькій,
Дитя родилось –
Ісус маленький.
Ісус родився,
Ручки складає,
Всіх засмучених
Радо вітає.

Тож перестаньте
Вже сумувати,
Вкраїнські хлопці,
Гожі дівчата.
Дівчата й хлопці,
Всі поклонімся,
В добрій надії
Богу молимся.
Щоб ми діждали
Кращої долі,
Щоб розквітали,
Як квітки в полі.
Маленький Ісусик не спить, не дрімає,
Своїми руками усіх обіймає –
І нашу хатину, і нашу родину,
І всю Україну.
Христос ся рождає!

М.Влад

На небі зірка ясна засяла,
Світ любим сйивом сповила,
Хвиля спасення нам завітала,
Діва днесь Сина зродила,
Щоб землю з небом в одно злучити.
Христос родився! Славіте!
В біднім вертепі, в яслах на сіні,
Спочив Владика, Цар світу,
Браття, до нього спішім всі нині,
Нашого жде Він привіту.
Спішім любов'ю його зігріти.
Христос родився! Славіте!
Благослови нас, наш любий Христе,
Зло побідити силу дай,

Засій в серцях нам бажання чисте
Міцно любити рідний край,
Щоб Україна могла радіти.
Христос родився! Славіте!

Віктор Матюк

З Ангел Божий із небес
Радість нам звіщає днесь,
Що в Вифлеємі Бог воплотився,
Там у вертепі Він появився
Бідним пастирям.
Тож спішім у Вифлеєм,
Де у яслах Божий Син
Народився з Діви Марії,
Непорочної Лелії
На спасення нам.
Там віддаймо честь Йому,
Заспіваймо пісню отсю:
Слава во вишніх вічному Богу
Отцю і Сину, Духу Святому,
А на землі мир!
О Дитятко, Спасе наш!
Глянь ласкаво днесь на нас.
Освободи нас з тяжкої неволі,
Дай дочекати ліпшої долі
З Рождеством Твоїм.
В Вифлеємі новина,
Діва Сина породила,
Породила в благодати,
Непорочна Діва Мати,
Марія.
Положила на сіні,
В Вифлеємській яскіні.

Йосиф Діву потішає,
Повивати помагає
Марії.
Серед темної ночі
Ясне світло б'є у очі.
Ясна зоря засвітила,
Де дитятко породила
Марія.
І ми також спішімо,
Богу дари принесімо.
У покорі прибігаймо,
Сином Божим все благаймо
Марію.

Час радости, веселости
Світу настав нині,
Же Бог Вічний, Безконечний,
Родився од Діви.
Прийшов на світ сам Бог.
Народився убог.
Не в багатих царських палатах,
Яко мог.
Час радости, веселости
Світу настав нині,
Же Бог Вічний, Безконечний,
Родився од Діви.
В місті Вифлеємі,
В яселках на сіні
Лежить мале пахолятко
На зимі.

Темної ночі
Зорі засяли,
Ангели людям
Радість звіщали.
У Вифлиємі,
В стайні, на сіні,
Христос родився
Всім на спасіння!
Люди, радійте,
Христа вітайте,
Божому Сину
Славу віддайте!
Слава на небі
Богу святому,
На землі спокій
Роду людському

Ой на річці, на Йордані,
Там Пречиста ризи прала,
Свого сина сповивала,
На ялині колихала.
Прилетіли три янголи,
Взяли Христа під небеса.
Всі небеса розтворилися,
Всім святим поклонилися.

Коляд, коляд ,коляда
У віконце загляда.
У різдвяну світлу нічку
Запали на радість свічку.
Коляду поклич до хати,

Щоб Ісуса привітати.
Люди добрі, колядуйте,
Сина Божого шануйте!

Заклички в обрядових дитячих заходах

Заклички, використовуються як в інтерактивних іграх, так і в обрядових сценаріях дитячого фольклорного театру.

Благослови, мати,
Весну закликати!
Весну закликати,
Зиму проводити.
Благослови, мати,
Весну закликати,
Зимочка в візочку,
Літечко в човночку.

Весна красна:
Сад розквітає,
Нянько з дитем
По садочку гуляє,
Квіточки зриває,
Дитя забавляє:
Квіточка трясеться –
Дитятко сміється.

Вийди, вийди, Іванку,
Заспівай нам веснянку!
Зимували, не співали,
Весни дожидали!
Весна, весна, наша весна!
До що ж ти нам принесла?
- Старим бабам по кийочку,
А дівчатам по віночку.

Висновок

Дитячий фольклорний театр, є яскравим явищем представлення народної культури з її традиціями, звичаями, обрядами, родинно-побутовими традиціями. Ігрова поведінка, побут, напрямки зацікавленості сільських і міських дітей помітно зближуються під час спільної роботи над обрядовим заходом. Природно, що в контексті роботи дитячого фольклорного театру, зміцнюються і процеси передачі культурної спадщини. Отже, дитячий фольклорний театр – це комплекс напрямків що створюють фольклорну обрізність формування історичної поетики та ігрової поетики дитячого фольклору, таким чином, зачіпаючи, з одного боку, проблему типологічної спадкоємності та типологічної повторюваності, а з іншого – питання виконавства у дитячому фольклорі у світлі суспільного життя. Ось чому в парадигмі дитячої традиції особливого значення набуває структура фольклорного мислення, як невід'ємної частини усної народної культури.

Список використаних джерел

- Грицюк Л.А. Театралізована діяльність дітей дошкільного віку / Л.А. Грицюк, М.І. Каратаєва. – 1998.
Запрошуємо на виставу // Розкажіть онуку. – 2003. – № 21.
Заренок Г. Вистави для малят / Г. Заренко. – Тернопіль : Мандрівець, 2011.
Казкотерапія в роботі з дошкільниками. Авт-упор. Шик Л.А. – Х. : Вид. група «Основа», 2010.
Класифікація видів театралізованої діяльності // Дитячий садок. – 2003. – № 47.
Коментар до Базового компонента дошкільної освіти в Україні: Наук.-метод. посібник / наук. ред. О.Л. Кононко. – К. : Ред. ж-лу «Дошкільне виховання», 2003.
Організація ігрової діяльності дітей дошкільного віку. Авт-упор.

Бурова А.П. – Тернопіль : Мандрівець, 2010.

Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкільня»/ О.І. Білан, Л.М. Возна та ін. – Тернопіль : Мандрівець, 2012.

Програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у світі» / Наук. кер. О.Л. Кононко. – К. : ТОВ «МЦФЕР-Україна», 2014.

Театр и театрализованные игры в детском саду // Дошкольное воспитание. – 2005. – № 1.

Театрализована діяльність дошкільників: програма та методика // Дитячий садок. – 2005. – № 38.

Ушакова У.С. Розвиток зв'язного мовлення дітей дошкільного віку / У.С. Ушакова. – К. : Вища школа, 1993.

Фантазії вихователя: ігри-драматизації; театралізована діяльність // Дитячий садок. – 2004. – № 35-36.

Чарівна сила мистецтва: театральна діяльність // Дитячий садок. – 2003. – № 47.

Яковенко Л.В. Театралізовані казки / Л.В. Яковенко. – Х. : Вид. «Ранок», 2015.

Редакційна група:

Упорядник:

Завідувач відділу НТФЕ - Кучеренко С.Г.

Редактор:

Шеренгова О.Ю.

Комп'ютерна верстка:

Дем'янишина К.Г.

